

Sotsiaaldemokraadid

**Toimetulek on
julgeolek!**

**JAAK
JUSKE:**
Eesti
hariduse
kõrget taset
tuleb hoida
lk3

**NATALIE
METS:**
ravi-
kindlustus
kõigile!
lk4

**Raimond
Kaljulaid:**

**Tähtsad on julgeolek
ja toimetulek**

**RISTSÕNA
LK7**

Toimetulek on julgeolek

Lauri Läänemets

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna esimees

Parempoolse majanduspoliitika nähtamatu käsi on ebavõrdsuse süvendamisega tekitanud kaotajate-võitjate ühiskonna, kus „kaotajad“ ihalevad tugevat autoritaarset kätt, mis piiraks kõigi vabadusi ja õigusi. Reformierakond ei saa olla vastus EKRE-le, sest EKRE on Reformierakonna poliitika tagajärg.

Sotsiaaldemokraadid seisavad selle eest, et Euroopa kiireim hinnatõus ei hävitaks Eesti perede toimetulekut ega laastaks kohalikke ettevõtteid. Kui on tõusnud hinnad, peavad tõusma ka sissetulekud – palgad, pensionid, lastetoetused.

Nii on moraalselt õige Eesti inimeste suhtes, kes on kolm aastakümnet panustanud ühiskonna ülesehitamisse ja kellel peab säilima lootus paremale homsele. Sest ilmajätuse tunne ja lootusetus murendab usku oma riiki ja annab äärmuslastele ettekäände lõhkuda demokraatiat ning kärpida inimeste põhiõigusi ja vabadusi.

Vaid igapäevane õiglane kohtlemine ja kindlustunne tuleviku ees tagab ühiskonna ühtsuse ja sisemise tugevuse, mis on Eesti riigi ja rahva üle aegade kestmise garantii.

Meie inimeste toimetulek on ka meie riigi julgeolek! Sotsiaaldemokraadid on rahva kindlustunde tagamisel alati olnud suunanäitajad. Ka praeguses valitsuses oleme saavutanud õpetajate, kultuuri- ja töötajate ning päästjate ja politseinike ajaloolised palgatõusud. Samuti tagasime, et juba juulikuust saab iga eakas endale vajaduse korral võimaldada hooldekodukoha pensioni eest. Kuid saame teha veel palju enam, et taastada Eesti inimeste usaldus oma riigi vastu ning vähendada ebavõrdsust ja lõhesid meie ühiskonnas. Sest vaid ühtne rahvas on tugev rahvas.

Ukrainas toimuv meenutab, kui habras on iseseisvus, rahu ja demokraatia. See rahvas võitleb ennastalgavalt oma riigi eest, sest sellel riigil on pakkuda palju enam kui agressori diktatuuril. Ukrainat vaadates mõistame, et riigi julgeolek pole pelgalt relvad ja laskemoon, vaid inimeste kaitsetahe. Inimesed seisavad oma riigi eest, kui nad usuvad selle väärtustesse ning teavad, et riik on nende jaoks alati olemas. Toimetulek on julgeolek!

Reformierakond ei saa olla vastus EKRE-le, sest EKRE on Reformierakonna poliitika tagajärg.

409

Raimond Kaljulaid
Riigikogu liige

Raimond Kaljulaid: tähtis on julgeolek ja toimetulek

Intervjuu Raimond Kaljulaidiga, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna esinumbriga Kriistiine, Haabersti ja Põhja-Tallinna valimisringkonnas.

Olete riigikogu riigikaitsekomisjoni esimees. Mida toob 2023. aasta ja kui mures peame Eestis olema?

Lääs peab tegema kõik selleks, et Ukraina võidaks. Mina usun, et 2023. aasta jääb Venemaa presidendile Vladimir Putinile selles ametis viimaseks.

Samas pole mõtet loota, et see Venemaad olemuslikult muudaks. Venemaa oht jääb. Riigikaitsekulutused peavad tõusma kolmele protsendile SKP-st. Kuid lisaks on vaja kindlat püsirahastust ka elanikkonnakaitsele, et meie inimesed oleksid sõja korral hoitud.

Mulle tundub, et oleme ise ennast natuke uinutama hakanud, rääkides, kuidas praegu Eestile sõjalist ohtu ei ole. Peame olema igal ajahetkel valmis oma riiki kaitsma.

Majanduslikult on see talv olnud väga paljudele inimestele raske. Kas valitsus on piisavalt teinud, et inimeste toimetulek tagada?

Kui räägime kõrgete energiahindade kompenseerimiseks tehtud otsustest, siis minu meelest on need avaldanud positiivset mõju. Hea on see,

et pensionid tõusevad, mis aitab eakamatel inimestel hinnatõusuga toime tulla.

Ma ei ole rahul sellega, mil viisil tõsteti aasta lõpus perehüvitisi. Oleks tulnud rohkem tõsta toetusi peredele, kus kasvab üks või kaks last. Kuidas küll Isamaa ja mõned teised ei saa aru, et kõik lapsed ja lastega pered väärivad toetust?

Üldse ei saa rahul olla sellega, et mitu varasemat valitsust pole suutnud teha energeetikas vajalikke otsuseid. Oleme rohepöördest ikka peamiselt rääkinud.

Mis on nende riigikogu valimiste põhiküsimus?

Põhiküsimus on julgeolek, aga see on lahutamatu seotud majanduse ja inimeste toimetulekuga. Majandus peab kasvama. Ettevõtetel peab minema hästi. Inimeste sissetulekud peavad suurenema. Sealt tuleb maksutulud, et arendada riigikaitset ja avalikke teenuseid, nagu

haridus ja tervishoid. Kuid jõukuse tagaajamise kõrval ei tohi unustada ka õiglust. Ainult jõukas ja õiglane ühiskond on pikas perspektiivis edukas.

Kes võidab valimised? Kes moodustab valitsuse?

Valimised võidab Reformierakond, selles pole mingit kahtlust. Neil on hääled olemas. EKRE ei võida valimisi, aga valitsuse püüab Helme kindlasti moodustada. Minule see ei meeldiks.

Küsimus on selles, kas Kallasel on riigikogus hääli, et teha valitsus. See sõltub kõige enam sellest, kuidas läheb sotsiaaldemokraatidel.

Eestile oleks kõige parem, kui kolm läänemeelset erakonda – Reformierakond, sotsiaaldemokraadid ja Eesti 200 – paneksid seljad kokku selle asemel, et üksteisele vastanduda.

Meil on vaja valitsust, mis on välispoliitiliselt usaldusväärne. Koos saaksime ära teha olulisi tulevikku vaatavaid otsuseid maksupoliitikas, hariduses, tervishoios.

Ja sinu isiklik eesmärk riigikogus?

Eesti peab saama asjaliku valitsuse, riigikaitsekulutused peavad suurenema. Tulumaksu arvestus tuleb korda teha. Praegune süsteem on ebaõiglane. Peame leidma parema lahenduse. Hariduse ja tervishoio pikaajaline rahastamine tuleb uuel riigikogu koosseisul lahendada. Hea oleks ka see, kui tõmbaksime kooseluseaduse küsimusele joone alla. Ideaalis muudaks perekonnaseadust või võtaks vähemalt rakendusaktid vastu.

CV

- Sündinud 1982 Tallinnas
- Riigikogu liige, riigikaitsekomisjoni esimees. Riigikogus kuulunud väliskomisjoni ja majanduskomisjoni, töötanud Euroopa Liidu asjade komisjoni aseesimehe ning riigikaitsekomisjoni esimehena.
- Poliitikas tegelenud peamiselt majandus-, rahandus-, välis- ja julgeolekupoliitikaga.
- Vaata lähemalt: raimondkaljulaid.ee

Jaak Juske: Eesti hariduse kõrget taset tuleb hoida

Eesti haridussüsteemi suurim väljakutse on õpetajate järelkasv, teab ajaloolane, õpetaja ja kultuurikomisjoni liige Jaak Juske.

Oled olnud kümme aastat õpetajaametis ja ligi neli aastat riigikogus. Kuidas neid rolle võrdled?

Õpetajana annad aastast aastasse oma lemmikainet. Teemad korduvad, õpilased vahetuvad. Riigikokku valituks osutudes pead aga esimest päevast saati võtma seisukohti kõigis riigielu küsimustes: alates kalandusest ja sotsiaalpoliitikast, lõpetades hariduse ja välispoliitikaga. See on töö, kus õpid palju ise. Olin riigikogus pea kolm aastat riigikaitsekomisjonis, nüüd saab aasta kultuurikomisjoni liikmena. Nii olen neis valdkondades läinud süvitsi.

Mis on täna Eesti kooli suurimad väljakutsed?

Kindlasti õpetajate järelkasv. Õpetajate puudus võtab juba katastroofi mõõtmeid. Tulemus on meie rahvusliku uhkuse, kõrge haridustaseme langus. Seda ei tohi Eesti endale lubada.

Üks olulisemaid lahendusi on õpetajatele väärrika palga tagamine. Sotsiaaldemokraadid võitlesid mullu välja üldhariduskoolide õpetajatele viimase kümnendi suurima palgatõusu. Et kiire hinnatõus seda ära ei sööks, tuleb väärrika palgatõusuga lähiaastatel jätkata. Seejuures ei tohi unustada ka laste- ja huvikoolide õpetajaid ning otse loomulikult ülikoolide õppejõude.

CV

- Sündinud 12. detsembril 1976 Tartus
- Õppinud usuteadust ja ajalugu
- Töötanud õpetajana Gustav Adolffi gümnaasiumis ja Tallinna reaalkoolis
- Olnud Tallinna linnavolikogu liige.
- Täna on riigikogu kultuurikomisjoni liige ja riigieelarve kontrolli erikomisjoni aseesimees.
- On välja andnud ligi 30 ajalooamatut.
- Eesti aasta pärandi tutvustaja 2018.
- Abielus, nelja lapse isa.

Riigikogu otsustas hiljuti ülemineku täielikult eestikeelsele koolile. Kas seatud eesmärk on realistlik?

Meie toetasime seda ajaloolist otsust, aga töömehe välja ka võimalikud murekohad. Üleminek toimub järk-järgult kümnekonna aasta jooksul. See annab meile aega töötada välja vajalikud õppematerjalid, mis praegu puuduvad. Muidugi ei tohi see reform suurendada juba niigi suurt õpetajate puudust. Nii jõuame taas õpetajate järelkasvuni, mis on meie hariduse lähiaja suurim väljakutse.

410

Jaak Juske
riigikogu liige

Kadri Kõusaar: targalt ja roheliselt tulevikku

Aastal 2023 ei saa enam silmi kinni pigistada teadmise ees, et käes on energia-, kliima- ja elurikkuse kriis.

Aga kuidas saavutada tasakaal inimese vajaduste ja looduse heaolu vahel?

Nagunii tähendab tasakaal inimese poole kaldu olemist – ökoksiidi mõiste ja sellega seotud seadusandlus on Haagis alles loomisel. Praegu on põlis- metsa raiumine tulusam kui selle säilitamine, pole õigeid karistusi üleküttimisele, kurnamisele või pelletite paiskamisele.

Eesti keskkonnajalajälj *per capita* on üks suuremaid maailmas – seda eelkõige põlevkivi tõttu. 21. sajandil peaks mis iganes põletamine olema igand.

Eestile võiks olla eeskujuks Soome energiapoliitika, mida iseloomustab tehnoloogianeutraalsus – see tähendab, et iga energiatootmisviis on teretulnud, kui see on vähese heitmega. On rõõm vaadata, kuidas

412

Kadri Kõusaar
Tallinna linnavolikogu
liige, režissöör,
kirjanik

CV

- Sündinud 1980
- Vabakutseline kirjanik ja filmirežissöör, Tallinna linnavolikogu liige
- Poliitikas huvitub keskkonna- ja kultuuriteemadest
- Abielus, kahe poja ema
- 2022. aastal võitis tema film „Kõrb“ Eesti filmi- ja teleauhinna parima filmi ning parima operaatoritöö kategoorias
- 2023. aastal ilmub raamat „JKKK“ (Jaan Kaplinski ja Kadri Kõusaare kirjavahetus 2007–2021)

Soome pärast Olkiluoto tuumajaama täisvoimsusele viimist on nõnda palju rohelisemaks muutunud. Pea 40% Soome elektrist on süsinikuheitmeta tuumaenergia. Enne oldi sunnitud selle asemel kasutama samas suurusjärgus kivisütt või sõltuma impordist. Muide, tänu sellele, et Soome elekter on puhtam, on ka Eesti elekter puhtam. (Päeval, mil seda lugu kirjutati, impordime neilt 64% elektrist!)

Loosung „sada protsenti taastuve-

nergia“ kõlab teoorias ilusasti, aga praktikas tähendab vee toomist soelaga. Vaatame näiteks Saksamaad, mis on investeerinud sadu miljardeid taastuenergiasse, kuid saab suurima osa elektrist kõige räpasemast variandist – pruunsöest. Seevastu Prantsusmaa muutis enda elektri peaaegu süsinikuvabaks juba 70ndatel, rajades hulganisti tuumajaamu. Saksamaa pole mitte ühelgi päeval – isegi kõige tuulisemal ja päikselisemal – saanud rohelisuse poolest Prantsusmaa lähedalegi. Sõgpopulistlik, söe- ja gaasilobist mõjutatud otsus sulgeda tuumajaamad on Saksamaa energiakriisi aga veelgi süvendanud.

Eesti peab oma energiaportfelli koostamisel olema sama tark kui Soome, Rootsi ja Prantsusmaa ning mitte kordama Saksamaa väga kalliks läinud vigu – seda nii inimeste rahakotile kui ka keskkonna puhtusele mõeldes.

Loodan, et 2023. aastal antakse rohkem häält neile poliitilistele jõudele, kes muretsevad lisaks inimestele ka planeedi heaolu pärast. Tervitame tulevikku targalt ja roheliselt, mitte rumalalt ja räpaselt.

Natalie Mets: on aeg tagada ravikindlustus kõigile – nii tagame õnnelikuma tuleviku

Eestis on ravikindlustus justkui boonus, mis kaasneb palgatööga ning ei ole osa sotsiaalsest turvavõrgust, mis kaitseks kõiki meie inimesi. Need sotsiaalsed tagatised ei laiene ligi 100 000 eestlasele, kelle hulgas on kõige rohkem vabakutselisi loovisikuid (Praxise uuringu järgi 10 200), aga ka nüüdisaegse platvormitöö tegijaid ja FIE-sid.

Järgmine valitsus peab võtma vastu otsuse minna Eestis üle universaalsele ravikindlustussüsteemile, kus kõik vajalikud tervishoiuteenused on lisatasudeta kättesaadavad kõikidele inimestele siis, kui nende teenuste järele vajadus tekib. Suuremas osas Euroopa Liidu ja OECD riikides on tervishoid tasuta kättesaadav 99 protsendile elanikest. Nende riikide hulgas on näiteks Soome, Taani, Gruusia, Austraalia ning mitu Aafrika ja Aasia riiki. Eestis, kus on kindlustamata umbes neli protsenti elanikkonnast, on oma tulemusiga EL-i ja OECD riikide madalamas kolmandikus.

Avalikus kommunikatsioonis seostatakse universaalse ravikindlustuse teemat ennekõike kultuuriinimestega, sest neil kipuvad tihti olema ebaregulaarsed sissetulekud ning tabustamise viisid. Samas puudutab see küsimus muutuvat (tööturu) maailmas üha enam ka paljusid teisi, kelle töövorm ja -suhe ei ole tradit-

sioonilised. Eesti peab muutuva maailmaga sammu pidama ja on kohustatud kõiki oma inimesi kaitsma ning hoidma.

Kas teadsite, et vältimatu arstiabi on Eestis kõigile inimestele juba tagatud? Aga selline raviviis on ühtlasi ka kõige kallim. Seda põhjusel, et erakorralise meditsiini osakonda minnakse üldjuhul siis, kui terviseprobleem on kasvanud väga suureks ja väljakannatamatuks.

Süsteemis, kus kõikidel inimestel on ravikindlustus, on võimalus külastada regulaarselt perearsti – nii on võimalik kujunevat terviseprobleemi varases faasis märgata ning seda ka ravima asuda. Sedasi saab ennetada haiguse süvenemist, inimene on tervem ja haigekassale kulutused madalamad.

Ilmselt tuleb samal ajal universaalse ravikindlustuse loomisega tegeleda ka eestlaste maksukäitumise arendamisega. Selleks saab suurendada maksu- ja tolliameti võimekust teha

411

Natalie Mets
Tallinna ööelu nõunik

makselaekumiste järelevalvet ning kontrollida tõhusamalt nii füüsiliste isikute kui ka ettevõtete maksude tasumist, jättes minevikku praegune olukord, kus endiselt tolereeritakse ümbrikupalka.

Maksudebatt on juba avanenud

ning argumenteerides ei tohi unustada, et tervishoiu rahastamisega seonduv on sellest üks suur osa.

On selge, et praegune rahastamisskeem ei ole kestlik. Et ravijärjekorrad lüheneksid, muutuks kättesaadavaks nii hambaravi kui ka vaimse

tervise abi, on tarvis teha julgeid ja tarku otsuseid.

Isegi kui alguses võivad sellised sammud nagu maksutõus tunduda valusad, viivad need meid lähemale eesmärgile saada tervemaks ja õnnelikumaks rahvaks.

Joosep Vimm: väärtust loovad inimesed

Eesti majanduse edu sõltub kõigi inimeste käekäigust. Kestlikku tulevikku ehitame vaid inimesi väärtustavale vundamendile.

Meie inimestel ja ettevõtetel on täna palju ärevust ja ebakindlust. Seda põhjustab jätkuv Venemaa sõda Ukraina vastu, jahenev majandus ning hindade kasv. Hea riik pakub oma inimestele turvatunnet igal ajal.

Muidugi on see ühest küljest julgeoleku küsimus. Teisalt on oluline, et ettevõtetel ja töötajatel oleks rohkem kindlustunnet. Et töökoha ja toimetuleku pärast ei peaks muretsema. Et ettevõtjatel oleks selge, millises keskkonnas nad toimetavad ja kuidas saavad enda kestlikku arengut tagada.

Eesti on teinud viimase 30 aastaga tohutu arenguhüppe. Me ei ole enam vaene arengumaa, kus odavtööjõud on peamine eksportiarüment. Meie suurim vara on inimesed, nende oskused ja head ideed.

Et Eesti ettevõtetel hästi läheks ja et meie inimestel oleks hea palgaga motiveeriv töö, tuleb teha otsuseid juba täna. Pikas plaanis on hädavajalik, et heale haridusele ja maailmatasemel teadusele tänasest rohkem rõhku paneksime. Mitte ainult sõnades, vaid ka tegudes. Ka eelarveotsustes!

Kaugele ulatava mõjuga, aga palju kiiremat efekti annab strateegiline investeerimispoliitika. Peame fookusesse seadma kõrge lisandväärtusega sektoreid, kus iga panustatud euro toob mitu eurot tagasi. Tuleb rohkem väärdada seda, mida kvaliteetse disaini ja meie inimeste töökoos loome ning toodame.

Samuti peame rohkem investeerima tuleviku- ja rohetehnoloogiasse. Seda saab teha otsetoetustega väärt ideedele, aga ka ettevõtteid käenduste ja muude meetmetega erainvesteeringute kaasamiseks toetades. Koos saame investeeringud mitmekordistada.

Neid otsuseid tehes ei tohi unustada, et inimene ennekõike. Muutustega kohanemine, ümber- ja täiendõpe vajavad teadlikku tuge ja prioriseerimist. Kui inimeste elujärg paraneb ja väljavaated tulevikku pakuvad kindlust, tõuseb sellest ettevõtetele rohkem tulu.

Õnnelikud ja motiveeritud inimesed on meie kõige väärtuslikum ressurss. Eesti majandusel läheb nii hästi, nagu läheb meie inimestel. Hea haridus ja nutikad investeeringud laovad vundamendi kogu riigi edule.

414

Maris Sild
Tallinna Linnavolikogu rahanduskomisjoni esimees

Maris Sild: lapsed ja noored on meie investering tulevikku

Minu töökohad on mind kordi kokku viinud laste ja noorte teemadega: näiteks olen juhtinud koolirahu projekti lastekaitse liidus ja tegutsenud noorteorganisatsioonides.

Viis aastat tagasi kultuuriministeeriumis töötades oli üks minu olulisemaid ülesandeid toetada toonast kultuuriministrit Indrek Saart laste huvitegevuse toetusüsteemi käivitamisel. Meie eesmärk oli suures plaanis lihtne: igal Eesti lapsel ja noorel peab olema võimalus osaleda talle meelepärases huviringis või trennis ning see ei tohi jääda rahakoti või muude puuduvate võimaluste taha.

Huvitegevus on just see, mis aitab juba noorena välja arendada andeid ning hoida meie laste ja noorte vaimset tervist.

Sotsiaaldemokraatidena oleme alati seisnud selle eest, et igal perel oleks võimalik hakkama saada ning end lapsi kasvatades turvaliselt tunda. Seetõttu on eriti tähtis, et lapsetoetused oleksid õiglasel ja piisavalt hoolimata sellest, kas peres kasvab üks või viis last. Meile on oluline iga laps ning just seetõttu seisame selle eest, et lapsetoetused tõuseksid juba järgmisest aastast 150 euroni. Lisaks sellele tuleb kahekordistada ka üksikvanema toetust, mis puudutab just eriti haavatavaid sihtrühmi.

Meile on oluline, et iga laps saaks kasvada õnnelikuna ning elada täisväärtuslikku elu. Hoitud ja kaitstud lapsed tagavad Eesti riigi tuleviku.

413

Joosep Vimm
Tallinna ettevõtluse abilinnapea

415

Andrus Vaarik
näitleja

Andrus Vaarik: õnn ei peaks olema õnne asi

Sotsiaaldemokraadid on tulevikutee. Hea haridus ja kogukonna solidaarsus tagavad, et õnn ei oleks õnne asi.

Mis on kõige tähtsamad küsimused Eesti poliitikas?

Eks paljud olulised küsimused lähtuvad eelkõige sõjast Ukrainas. Mina paadunud optimistina usun, et see sõda lõpeb varsti. Mis saab edasi?

Eestis on valdav paradigma majanduskasvu fetišeerimine. Noorematele inimestele ei ole see aga kõige olulisem

küsimus. Ma näen, et järgmistele põlvkondadele on sotsiaaldemokraatide põhiväärtused – võrdsus, hoolimine ja solidaarsus – tähtsamad, kui saada viie rikkama riigi hulka.

Eestil on hästi läinud. Oleme saanud pea 80 aastat elada suure sõjata, inimeste elujärg on palju paranenud. Need, kes on maha jäänud, tuleb ruttu aidata sinna, kus on ülejäänud ühiskond. Ma pooldan astmelist tulumaksu. Võin poole oma pensionist mõnele heale õpetajale stipendiumiks anda, kui see hoiab teda oma tööd jätkamas.

Miks peaks sotsiaaldemokraate valima?

Me oleme tulevikupartei. Me esindame kõige reljeefsemalt pehmeid väärtusi, oleme kunagi sõnastanud seda kui hoolimise jõudu. Usun tõesti, et see on tulevikutee.

Me ei pea keskendumata vaid majanduskasvule. Peame ennast ja oma lapsi ette valmistama selleks, et oskaksime elust rõõmu tunda. Suur osa meist on jõudnud elujärjeni, kus rikkuse suurenemisel õnnetunne enam ei suurene. Aga õnn ei peaks olema õnne asi. Võrdsuses on küsimus. Kogukonna solidaarsus on oluline.

Mida on sotsiaaldemokraadid Eesti poliitikas ära teinud?

Olen näinud tänulikkust õpetajate silmis, et sotsid on maniakaalselt seisnud hariduse rahastamise eest. Oleme jõudnud selleni, et haridus on tähtsal kohal ka kõigi teiste erakondade programmis. Ma olen pärit kodust, kus ei olnud ühtegi raamatut. Haridus on saanud minu fetišiks. Ja hea hariduse kõigini jõudmiseks on sotsiaaldemokraadid palju ära teinud.

Milline võiks Eesti olla nelja aasta pärast?

Ma väga loodan – ja see on ka reaalne, kui te valite sotsiaaldemokraate –, et oleme nelja aasta pärast tõusnud õnnelike riikide edetabelis mitu kohta ülespoole.

Karin Paulus: palgad peavad tõusma!

Õppejõud ja arhitektuuri-teadlane Karin Paulus leiab, et heaolu ei pea jääma rikkamate privileegiks.

416

Karin Paulus
õppejõud ja arhitektuuri-teadlane

Sotsiaaldemokraadid arvavad, et kõik tööd on head ja pole ühtki ametit, mille esindaja peaks pihus sente veeretama. Oleme küll palju rääkinud õpetajatest, kelle sissetulek suuresti tänu meie võitlustele kasvab, ent ripakile ei tasu jätta ka teisi tegijaid. Mitte ainult head sõna, vaid rahalist tänu vajab siibrit vahetav hooldaja, jõuluõhtul vapralt kassas istuv müüja, kontorihoo-neid puhtaks nühhkiv koristaja, aga ka raskel ajal hinge kosutav luuletaja.

2022. aasta pöörane inflatsioon tähendas kõikide hindade tõusu – kallimaks läks isegi kartul ja piim, laste trennidest ja kommunaalkuludest rääkimata. On selge, et rahva virelemine on oht omariiklusele ja igaiüks ju koduremonti või hambaravi telesaatesse nõutama ei lähe. Jah, ega ei eeldagi, et kõik see mees peaks pakirobotiga kaerapiima tellima, aga heaolu ei saa jääda vaid jõukamate pärusmaaks.

Meil on olukorda parandavaid retsepte üsna mitu. Märgiline on alam-

palk, mis peab järgnevatel aastatel kosuma ning mis peaks olema tulumaksuvaba. Suurte sissetulekute puhul tuleks aga makse tasuda veidi rohkem – nii jõume maksta väarikamat tasu ka päästjatele ja õdedele.

Paremad palgad on tähtsad ka pensionäridele, sest suuremad sissetulekud lubavad tõsta pensioni baasosa. Et aga vanadus on meie kõigi tulevik, tasub märkida, et palgavaesus tähendab tühjasid pikke eakana, mil juba eeldaks, et elada võiks väarikalt, mitte haledalt. Ei ole normaalne, et näiteks lähedast hooldanu rahvapensioni suurus on 2023. aastal 295,34 eurot.

Seega on paremad palgad inimväärkuse garant!

Sinu kandidaadid

Toimetulek on julgeolek! Sellepärast vali neil valimistel sotsiaaldemokraadid. Vali südamega!

409

Raimond Kaljulaid

riigikogu liige

410

Jaak Juske

riigikogu liige

411

Natalie Mets

Tallinna ööelu nõunik

412

Kadri Kõusaar

Tallinna linnavolikogu liige, režissöör, kirjanik

413

Joosep Vimm

Tallinna ettevõtluse abilinnapea

414

Maris Sild

Tallinna Linnavolikogu rahanduskomisjoni esimees

415

Andrus Vaarik

näitleja

416

Karin Paulus

õppejõud ja arhitektuuri-teadlane

417

Aleksandr Popov

jurist (paragrahviparm), õpetaja, õppejõud

418

Kirke Karja

helliioja

419

Silver Meikar

inimõiguslane

420

Airi-Alina Allaste

sotsioloog

Sinu hääl otsustab!

Riigikogu valimiste päev on 5. märtsil 2023. aastal, kui kell 9–20 on avatud kõik valimisjaoskonnad ning toimub ka kodus hääletamine. Valimispäeval saab hääletada ainult oma elukohajärgse valimisringkonna valimisjaoskonnades. Leia endale valimisjaoskond: www.valimised.ee

E-hääletamine algab 27. veebruaril kell 9 ja kestab 4. märtsi kella 20-ni. Hääletada saab ööpäev läbi aadressil: www.valimised.ee.

E-hääletamiseks vajad arvuti, kehtivat ID-kaarti või mobiil-ID-d. NB! Smart-ID-ga hääletada ei saa.

Eelhääletus toimub 27. veebruarist kuni 2. märtsini, kui igas vallas ja linnas on avatud vähemalt üks valimisjaoskond, kus saavad hääletada ka valijad, kelle elukoht on mõnes muus valimisringkonnas. Hääletamine algab iga päev kell 12 ja lõpeb kell 20.

Eelhääletus kõigis valimisjaoskondades toimub 3.–4. märtsil kell 12–20, kui saab hääletada oma elukohajärgse valimisringkonna valimisjaoskonnades.

Tule kindlasti valima ja vali südamega!

417

Aleksandr Popov
jurist (paragrahvipärm),
õpetaja, õppejõud

Aleksandr Popov: „Kui relvade tärinas vaikibki õigus ...“

„Kuni sõjapidamise reeglite täiuslikuma koodeksi kehtestamiseni peavad Kõrged Lepinguosalised õigeks deklareerida, et nende poolt vastu võetud regulatsioonides käsitlemata juhtumite korral jäävad nii elanikkond kui ka sõdijad rahvusvahelise õiguse printsiipide kaitse ja valitsemise alla, nii nagu need tulenevad tsiviliseeritud rahvaste vahel juurdunud tavadest, inimlikkuse seadustest ning avaliku südametunnistuse nõudmistest.“ – Martensi klausel

Rahvusvahelised õigusnormid on riikide loodud. Nende austamine ja neist kinni pidamine on riikide teha. Eelmisel aastal ärkasime

vabariigi aastapäeva hommikul teadmisega, et meie naaber alustas täiemahulist sõda. Sõda, mis tallus jalge alla sajaneid au sees hoitud reeglid ja põhimõtted.

Oleme teinud palju. Ja saame teha veel rohkemgi. Igaühel meist on jõudu nõuda, et riik ja selle juhid teeksid iga päev tööd selle nimel, et riikidevaheline õiguskord püsiks. Meie käsutuses on rahvusvahelise õiguse arsenal, mille sihtotstarbelist kasutamist on praegu väga vaja.

Martensi klausel on Pärnus sündinud ja Peterburis kasvanud Eesti mehe mõttetöö tulem, mis 19. sajandi lõpuaastail pani Haagis aluse

moodsa rahvusvahelise õiguse mõttemallidele. Kasutagem neid mõttemalle targasti ja kutsugem taaskord ellu 20. sajandil välja hõigatud nähtamatu kolledži idee: igal juristil (aga ka igal inimesel!) on oma roll kehtiva rahvusvahelise õiguskorra tagamisel. Juristide töö olgu reeglitest kinnipidamise tagamine. Inimeste kutse olgu neilt oma töö tegemise nõudmine.

Me täidame neid reegleid siis, kui anname abi abivajajale. Me täidame neid siis, kui innustame otsustajaid abivajajaid märkama. Me täidame neid siis, kui nõuame, et relvade tärin ei vaigistaks abivajaja hüüdeid.

Kirke Karja: Eesti visiitkaart – kultuur ja haridus

Riik suudab kultuuri ja hariduse targa rahastamisega tugevdada oskust näha kastist välja ning tagada julgeoleku säilimise.

Kui keegi küsib, millega tege- len, olen tihti peale kimbatu- ses, sest vastus on pikk. Olen helilooja, pianist ja õpetaja; näitlen Eesti Draamateatris; osalen mitme kultuuriorganisatsiooni ja haridus- asutuse nõukogus ning juhatuses. Mullu lõpetasin oma haridustee ning omandasin doktorikraadi.

Peamiselt rahvusvahelisel areenil töötades näen, kui tugev ja omanäoline on eesti kultuuri potentsiaal ning kuidas oleks võimalik panustada tõeliselt heade kunstnike pealekasvu. See eeldab eelkõige kultuurihariduse suuremat väärtus-tamist nii valdkonna tööta- jate palgatõusude kui ka hästi sihitud toetuste kaudu, mis aitavad elavdada majanduselu nii suurtes linnades kui ka regionaalsel tasandil. Peame jälgima, et n-õ suurte tegijate kõrval oleks võimalik tegutseda ka

alternatiivsetel ja väiksematel kollektiividel, sest just nemad süstivad meisse oskust näha asju leidlikult ja uue nurga alt.

Praegu on paljude kultuuriini- meste suurim probleem ravikind- lustus, õigemini selle puudumine. Pean oluliseks, et ühiskond liiguks selles suunas, kus kõik inimesed saaksid elementaarset terviseabi eelarve pärast muretsemata. Terve inimene suudab ühiskonda rohkem panustada.

Tuleb jätkata ka õppejõudude palgatõusuga, et muuta ametit atraktiivsemaks ning tagada vää- rikas elu. Kena, kui seda tehakse sammhaaval, kuid olukord on piisa- valt kriitiline, et muutuda veelgi problemaatilisemaks. Õpetajaid on koolidesse keeruline leida ning kahjuks näeme selgelt, mida katkendlik ja tühimikke täis haridus kaasa toob. Teaduse usaldamatus, puudujäägid kriitilises mõtle- misvõimes ning töötamis- ja õppimis- harjumuse puudumine võivad osutada julgeolekuohukski, sest harimata inimestega on kergem manipuleerida. See on aga miski, mida me praegusel ajal endale kind- lasti lubada ei tohi.

418

Kirke Karja
hellilooja

Meie sihte:

1 Tõstame miinimumpalga 1200 euroni.

2 Suurendame vanaduspensioni 1200 euroni.

3 Tõstame lastetoetuse 150 euroni.

4 Tagame päästjatele 1,2-kordse keskmise palga.

5 Kaitseme tasuta kõrgharidust ja tagame õpetajatele väärrika palga.

6 Tagame kultuurivald- konna jätku- suutlikkuse ja väärtustame loometööd päris tööna.

7 Anname ravikindlustuse kõigile.

8 Vähendame Eesti metsade raiemahtu.

9 Tõstame kaitsekulud Eesti kaitsmiseks vajalikule tasemele vähemalt 3% SKP-st.

10 Seadustame abieluvõrdsuse.

11 Tagame Eesti taastuvenegiale ülemineku.

Ekspert hindab

” Erakondade valimis- programmide riigi- kaitse arendamise visioone võrreldes üllatab Reformi- erakonna konservatiivsus, Isamaa kasinus ja sotsiaal- demokraatide ambitsioon. Eesti 200 on aga langenud populismi kütke. Sotsiaal- demokraatide riigikaitse va- limisprogramm on kõige ter- viklikum ja ambitsioonikam.

Siin mängib ilmselt rolli ka SDE juhi Lauri Läänemetsa kaitseliitlase-kogemus.”

Julgeolekuekspert
Meelis Oidsalu

(Postimees 24.01.2023)

Airi-Alina Allaste: kas noored on poliitiliselt passiivsed?

Mure, et noorem põlvkond ei huvitu poliitikast, ei ole omane vaid Eestile, vaid on palju laiem väljakutse. Kuna noored pole kuigi aktiivsed hääletama ning parteide või osaluskogudega liituma, on jäänud kõlama seisukoht, et nad on passiivsemad kui muu kodanikkond. Samas on juhtivad noorsootsioloogid rõhutanud, et viimastel aastakümnetel on muutunud juba käibetoeks, et suur osa noori ei pea globaliseerunud maailmas kõige tähtsamaks riigipõhist poliitikat ja selles osalemist.

Noored on rohkem huvitatud tegutsema mikrotasandil oma maailmavaate elluviimise nimel, selmet

420
Airi-Alina Allaste
sotsioloog

toetada mõnd poliitilist jõudu lootes, et see viib riigis kiirete muutusteni. Hiljutised uurimused on näidanud, et paljudele Eesti noortele on olulised need teemad, mil on globaalne kandepind. Nad muretsevad keskkonna pärast, peavad tähtsaks sotsiaalset õiglust ja väärtustavad vähemuste aktsepteerimist.

Nii et samal ajal, kui paljud Eesti noored distantseerivad end kohalikest parteipoliitikast, väljendub nende poliitiline osalus üleilmsete uute sotsiaalsete liikumiste kohaliku eestvedamise või toetamise kaudu. Oma ideede eest asuvad parema ühiskonna loomiseks aktiivselt võitlema vähesed. Samas on

üsna palju noori valmis toetama kliimaaktivismi, loomade õiguste eest võitlemist, seksuaalvähemuste või rahvusvähemuste võrdset kohtlemist ja teisi liikumisi, mida saab iseloomustada sotsiaalse õigluse kaudu. Võiks ju oletada, et samad noored lähevad ka hääletama, isegi kui neil pole huvi ja ambitsiooni parteisse astuda või noortevolikogu liikmeks saada. Kindlat retsepti, mis rohkem noori valimiskastide juurde tooks, on keeruline pakkuda. Võib küll eeldada, et valimistel osalemine kasvab, kui parteipoliitikas tõusevad paremini esile noori huvitavad teemad ning neil on tunne, et neid mõistetakse ja kuulatakse.

Silver Meikar: punnseisust vabaks!

Jaanuaris teatas punn Vooglaid, mida ta arvab Eesti lipust ja lääne väärtustest. Veebruaris teatas punn Putin massilisest sissetungist Ukrainasse ning algas sõda. Märtsis aitasin inimestel põgeneda Vene pommirahe alla jäänud Sjevjerodonetskist. Aprillis kutsus punn Helme Ukraina sõjapõgenikke prostituutideks.

Tegelikult tungis Venemaa Ukrainale kallale juba aastal 2014 ja Eesti punnid on ajanud tagurlikku poliitikat ning võidelnud Euroopa väärtuste vastu veelgi kauem. Maatasa pommitatud Sjevjerodonetsk on okupeeritud. Ning see kõik kestab ikka veel.

Olen alates oranžist revolutsioonist aastal 2004 külastanud Ukrainat palju kordi; viinud sinna humanitaarabi ja toonud sealt haavatuid; oma silmaga näinud Krimmi okupeerimist; napilt pääsenud kuulidest ja mürskudest; näinud liiga palju surnuid ja surevaid. Kõige rohkem olen õppinud nendelt sadadelt ukrainlastelt, kellega on mul olnud au jagada telki Maidanil, sõita risti-põiki läbi kogu riiki ja kükitada Donbassi varjendites.

Nad tahavad olla osa läänest ja selle väärtusruumist, saada Euroopa Liitu ning elada hästi. Ja nad ei saa aru, kuidas meil, Eestis, kus kõik selle saavutanud oleme, valivad nii paljud selliseid poliitikuid, kes

jagavad Kremliga sama väärtusruumi. Punne, kes avalikult soovivad lammutada Euroopa Liitu, vähendada võimalust olla vaba ja õnnelik, saata naised tagasi kööki, suruda peale tagurlikku elukorraldust.

Usun, et valdav osa nendest, kes hääletavad punnide poolt, ei jaga idast imporditud väärtusi. Aga nad hääletasid – ja kahjuks hääletavad ka sellel korral – punnide poolt protestiks selle vastu, et liiga paremale kaldu poliitika pole võimaldanud neil osa saada Eesti edust.

Et Eesti edasi läheks, aga nii, et kedagi ei jäeta maha, on meil vaja pakkuda lahendust nendele inimestele, kes täna on punnseisus. Palgad peavad tõusma, võrdsus peab suurenema, kõigi inimeste võimalused peavad paranema. Toimetulek on julgeolek.

Palun teeme kõik selleks, et sotsid saaksid osaleda järgmise valitsuse moodustamisel ning palun jätkame Ukraina toetamist, et ka nemad punnide vastu saaksid.

419
Silver Meikar
inimõiguslane

Ristsõna

Kõigi õige lahenduseni jõudnute vahel loosime välja reisi kahele Brüsselisse koos europarlamenti liikme Marina Kaljuranna külastamisega.

VÕIDA REISI!

Vastused saatke 5. märtsiks e-postiga: lahendus@sotsid.ee või kirja teel: Sotsiaaldemokraatlik Erakond, Toompuiestee 16, Tallinn 10137

		TÄNU SOTSIDELE VÕIMALIK - ... PENSIONI EEST		VESI- VEE-	NÄITEKS	PILDI-PERSOON	SIIRI ...
	VÄNTAV END KAITSE-MINISTER						
	KAHEKSA ASTME SUURUNE INTERVALL						
	OMA-VALITSUS				NIKKEL		
	SOOME KIRJANIK MARTTI ...				KÖHRKALA		
	EW SOTSIAAL-DEMO-KRAADIST RIIGIPEA IN + NIMI	ISLAMI SÜMBOL		JAAPAN	ROOMA 500	PINDALA-ÜHIK	
	UUDISTE-AGENTUUR				TÄHESTIKU VIIES TÄHT	BARBIE PEIKA	
	AHJU...				KESK-ERAKOND	ALATES	
	EESTI SPORDI-ORGANI-SATSIOON				SÜSINIK	APELSINI ASUTAJA IN + NIMI	
	NAISENIMI				MARGUS KONNULA		
					JUUBELDUS-HÜÜE		
	PILDI-PERSOON				DIAMEETER	TARA KÄÄNDES	
	VAIMULIKU-RÕIVAS				JA NII EDASI	SÕJDU-VAHEND	
	IDANAABRI NETIKOOD						ALEV
	SDE LOOSUNG: TOIME-TULEK ON ...						KOHUSE-TÄITJA
	TÄHESTIKU AVAJA				HEKTAR		VALD
	TUNTUD RADIO-JAAM ... PLUS	... JA KUULSUS			TÜHIPALJAS	MASSI-MEEDIUM	
	LÄHIM RIIK, MILLE PEA-MINISTER ON SOTSIAAL-DEMOKRAAT	LÕUNA-KOREA SPORDIKOOD			PLAATINA		
	OID				MASS		
							LAURI SAATPALU
	LINNÜK				LÜHILAINE		
	NOKALÖÖK				IDA		

Раймонд Кальюлайд:

социал-демократы – главная альтернатива правым партиям

Уважаемые жители Кристийне, Хааберсти и Пыхья-Таллинна!

Газета, которую вы держите в руках, составлена кандидатами от Социал-демократической партии, в ней мы говорим о конкретных предложениях, с которыми мы идем на выборы.

Наша партия стоит за то, чтобы Эстония была более справедливым, процветающим государством, в котором особое внимание уделяется благосостоянию людей. Необходимо не только обеспечить безопасность нашей страны, но и постоянное развитие ее экономики.

Мы – главная альтернатива правым партиям.

Правым партиям, таким как Партия Реформ, EKRE, Отечество и Эстония 200, безразлично, как живут эстоноземельцы. Их интересует прибыль предприятий, нас же – зарплаты людей.

Правые партии всегда стояли за то, чтобы более обеспеченные люди платили меньше налогов. Мы считаем, что это будет справедливо только в отношении людей с малым и средним доходом.

Социал-демократы стоят за то, чтобы у каждого ребенка была возможность получить качественное образование, за то, чтобы у всех была возможность вовремя

Раймонд Кальюлайд

Первый номер в избирательном списке Хааберсти, Пыхья-Таллинна и Кристийне – один из немногих, кто четыре года назад выступил против создания коалиции с неонацистской партией EKRE. Как бывшему старейшине Пыхья-Таллинна, Раймонду небезразличны проблемы местных людей. Он также хорошо знает, каковы их ожидания от политиков.

получить квалифицированную медицинскую помощь.

Мы также являемся альтернативой компрометирующей себя же Центристской партии. Это – коррумпированная партия, которая замарала свою репутацию сотрудничеством с правыми радикалами. Русскоязычные жители Эстонии особенно устали от бесконечного вранья и лицемерия центристов.

Все больше русскоязычных жителей Эстонии выбирает именно нас. Русскоязычное объединение нашей партии всего за несколько лет стало самостоятельной политической структурой.

У социал-демократов – стойкие принципы и достойные кандидаты.

Мы обещаем:

- Повысить минимальную зарплату до 1200 евро
- Увеличить пенсию до 1200 евро
- Повысить детские пособия на первого и второго ребенка до 150 евро
- Увеличить зарплату спасателей до 120% от средней зарплаты
- Сохранить бесплатное высшее образование и обеспечить учителей достойной зарплатой
- Позаботиться о развитии сферы культуры и поддержать творческих деятелей
- Предоставить медицинское страхование каждому
- Сократить вырубку лесов и ускорить переход на возобновляемые источники энергии
- Повысить расходы на оборону по меньшей мере до 3% ВВП
- Узаконить равенство браков

www.sotsid.ee

Sotsiaaldemokraadid

В первую пятерку списка входят историк, депутат Рийгикогу и член комиссии по культуре Яак Юске, вице-мэр Таллинна в сфере предпринимательства Йоозеп Вимм, режиссер и депутат городского собрания Таллинна Кадри Кыусаар, а также советник по ночной жизни Таллинна Натали Метс. Также в список Хааберсти, Пыхья-Таллинне и Кристийне входят руководитель комиссии по экономике в городском собрании Таллинна Марис Сильд, актер Андрус Ваарик, стендап-комик Александр Попов, художественный критик и преподаватель Эстонской Академии Искусств Карин Паулус, композитор, пианист и преподаватель Кирке Карья и советник депутата Европарламента Свена Миксера Сильвер Мейкар. Завершает список доктор социологических наук Айри Алина Алласте.

Раймонд Кальюлайд Яак Юске Натали Метс Кадри Кыусаар Йоозеп Вимм Марис Сильд

Андрус Ваарик Карин Паулус Александр Попов Кирке Карья Сильвер Мейкар Айри Алина Алласте